

Centrum för opera och teknik
Research Centre for Opera and Technology

Årsberättelse 2005

Centrum för konstnärligt utvecklingsarbete kring opera och teknik inrättades av rektorerna vid Operahögskolan (OH) och KTH i nov 2002 efter beslut om att OH skulle flytta till lokaler på KTH campus hösten 2003. Syftet med initiativet var att skapa ett forum som kunde initiera och driva utbildnings- och forskningsverksamhet i gränslandet mellan opera och teknik.

För perioden 2003 – 2005 utsågs en styrelse bestående av

Doc <i>Anders Askenfelt</i> , ordf.	KTH- CSC/ Tal, musik och hörsel
Prof. <i>Thomas Schuback</i> ,	OH
Prof. <i>Mark Tatlow</i> ,	OH
Prof. <i>Nils Enlund</i> ,	KTH – CSC/ Medieteknik
Överläk. <i>Stellan Hertegård</i>	KUS/ Logopedi & foniatri

Styrelsen beslöt under 2004 att förkorta och förtydliga namnet till *Centrum för opera och teknik* (*Research Centre for Opera and Technology*).

Styrelsen har sammanträtt 6 gånger under 2005. Verksamheten har bedrivits inom de två första av centrets tre fokusområden; (1) sångröst, (2) scenisk framställning och gestaltningsteknik och (3) distribuerad och medierad operaproduktion.

I början av året utökade styrelsen sin krets genom att välja in *Gunnar Brodin* (tidigare prof. i elektrisk mätteknik vid KTH, sedermera rektor KTH, universitetskansler, landshövding, hovmarskalk, m fl. officiella uppdrag). Genom Brodin, som själv har ett levande intresse för sång och musikdramatik, har styrelsens kontaktnät gentemot kulturinstitutioner och forskningsstiftelser förstärkts väsentligt.

Under hösten tillträdde *Birgitta Svendén* som rektor vid OH. Hon har följt centrets verksamhet med stort intresse och deltagit i flera styrelsesammanträden.

Årets höjdpunkt var centrets samarbete med Folkoperan i uppsättningen av barockoperan *Fedra* av Rameau som spelades 27 gånger under våren. En förkortad och omarbetad version för barn på låg- och mellanstadiet, *Fedra och odjuret*, gavs 32 gånger. Med stöd från Stiftelsen Framtidens kultur (drygt 1 Mkr) bidrog centret med virtuell scenografi och interaktivitet i produktionerna. Uppsättningarna rönt stort intresse, inte minst för det nyskapande elementet i scenografin. Projektet utvärderades och dokumenterades av forskare och teknologer från KTH.

I anslutning till *Fedra* anordnade centret ett internationellt symposium om interaktivitet och annan användning av avancerad teknologi inom musikedramatik - *New Technology in the Performance of Opera*, 4 apr 2005. Huvudtalare var regissören *Claus Martin*, konstnärlig ledare för Oper and der Leine, Hannover, och specialiserad på uppsättningar av samtida opera. Symposiet dokumenterades på DVD.

Som planerat genomfördes ett heldagssymposium *Voice at Work* i apr 2005 med den internationellt erkände röst-coachen *Paul Farrington* från London. Farrington föreläste och gav masterclasses i genrerna opera/klassiskt, musical, rock och afro med sångstudenter från Operahögskolan och andra institut för professionell sångutbildning. Symposiet samlade 121 sångare, sångstuderande samt professionella sång- och röstpedagoger från Sverige och de nordiska länderna.

En regelbunden symposieverksamhet med internationella auktoriteter inom området *röst* är en central del i centrets verksamhet. Bortsett från det angelägna innehållet blir centrets existens, verksamhetsområde och ambitioner spridda till en stor skara professionella utövare, inte minst vid de nordiska musikhögskolorna, sångutbildningarna och operahusen. Centret har arrangerat två sådana symposier, *The Educated Voice* i nov 2003 och det andra nu i apr 2005. Erfarenheterna är mycket goda.

Centret har tidigare etablerat kontakt med ett brittiskt forskningsnätverk *Technology and the Healthy Human Voice in Performance* (NetVoTech) och nu blivit medlem i nätverket. Syftet är att driva gemensamma forskningsprojekt som rör frågeställningar om hur dagens teknologi kan utöka uttrycksmöjligheterna inom sjungen och talad scenkonst och även hur teknik kan utnyttjas för instuderingsändamål och röstträning.

Centret ansökte under året om medel från Stiftelsen Framtidens kultur för ett projekt med temat *Masterclass på distans*. Masterclasses är en exklusiv och dyrbar undervisningsform med mycket tät kontakt mellan lärare – elev och intensiv personinteraktion.. Tanken var att undersöka om det med dagens it- och medieteknik skulle gå att bedriva den undervisningsformen på distans. Konceptet rymmer flera tekniskt utmanande delar. På skilda orter måste det skapas virtuella akustiska och rumsliga miljöer (förbundna med direktkopplad fiberförbindelse) som gör att lärare och elev kan samarbeta på ett sätt som om de befann sig i samma rum. Om de tekniska svårigheterna kan bemästras och det visar sig att de pedagogiska aspekterna kan tillgodoses så öppnar sig dock lockande möjligheter. Exempelvis skulle fler begåvade sångelever kunna få ta del av internationellt erkända sångares undervisning. Projektet planerades att genomföras med Håkan Hagegård som lärare vid sitt undervisningscenter HageGården i Värmland och med elever vid Operahögskolan och Kungl. Musikhögskolan. Tyvärr avlogs ansökan.

Centret gick då vidare och sökte samarbete med Sibeliusakademien i Helsingfors inom deras utlysning "Project and Ideas Competition 2006". Sibeliusakademien var mycket intresserade av att delta i det föreslagna projektet men kunde tyvärr inte frigöra tillräckliga ekonomiska resurser för att projektet skulle kunna startas, i alla fall inte under innevarande år. Styrelsen beslöt då att undersöka bärkraften i projektidéen, främst då de pedagogiska aspekterna, genom ett pilotprojekt med överföring mellan två byggnader inom KTH campus. Medel för detta har sökts hos Kulturfonden för Sverige och Finland.

Centrets ambitioner att arbeta inom forskarutbildningen har inte avmattats. En första aspirant till forskarstudier, sångaren och tonsättaren *Carl Unander-Scharin*, har presenterat ett lovande avhandlingstema med arbetstiteln "Klassisk sångteknik och nya operaverk". Eftersom OH ännu inte har examinationsrätt inom forskarutbildningen utreds formerna för doktorering vid KTH med gemensam handledning från KTH – OH. Operahögskolans resurser för verksamhet inom forskarutbildningen är också under utredning.

Avtalet mellan OH och KTH om ett *Centrum för opera och teknik* upphörde i och med utgången av 2005. Styrelsen avvaktar rektorernas beslut om framtiden. Under 2006 flyttar Danshögskolan till KTH campus. Fördelarna med ett samarbete mellan alla tre högskolorna borde undersökas innan beslut om en eventuell fortsatt centrumsamverkan fattas.

Styrelsen upprepar sin ståndpunkt från förra årsberättelsen där vi skrev att den publika delen av verksamheten med symposier och föreställningar är viktig. För att motivera centrets existens i ett längre perspektiv krävs dock en reell forsknings- och utvecklingsverksamhet, antingen bedriven i helt egen regi, eller mer realistiskt, som en koordination av existerande verksamheter vid KTHs skolor och OH. För detta krävs flerårig extern finansiering som får sökas hos finansiärer som är villiga att stödja överbyggande verksamhet mellan konstnärlig och teknisk fakultet, exempelvis Riksbankens Jubileumsfond, Stiftelsen Framtidens kultur och vissa av Wallenbergsstiftelserna.

En viktig erfarenhet av de gångna tre åren är dock att det krävs ett litet kontinuerligt stöd från de inblandade högskolorna (storleksordningen 50 000 kr per år) för att undvika att centret blir stående helt utan resurser under en period. Projektansökningar ger antingen mycket pengar eller inget alls. Minst ett publikt arrangemang per år av typen symposium eller aktivt deltagande i en uppsättning är en miniminivå för ett centret ska kunna fortsätta att vara aktivt och synligt. Endast då kan det verka som den reella förbindelselänk mellan OH och KTH som var rektorernas ursprungliga avsikt med centret.

För styrelsen

.....
Anders Askenfelt, ordf.